

8. Še manj se pa to more zgoditi, ako se začasno jemljejo učitelji, kateri niso zadosti izobraženi, ali pa da se pripravnikom krati čas poučevanja. (Prilичno o tem bolj obširno.)

9. Ako se učilniške šole pomnože, in se vnanji stan učiteljev zboljša, je pričakovati, da ne bo pomanjkanja učiteljev. Ako se bo zgodilo? nisi, nisi!!

10. Deržava, oziroma večje skupine v nji (tedaj pri nas v Avstriji posamesne kronovine) naj skerbé za zadostno število učiteljskih pripravnic; učitelji naj dobivajo plačo, katera raste s službenimi leti, revnim občinam naj se pripomore, da to morejo storiti.

11. Srenje naj pa skerbé, da se zboljša denarni stan učiteljstva in njih vnanjo razmerje.

12. Sploh naj pa učitelji skerbe, da zbudé v nemškem ljudstvu čuvstvo, katero zbuja in daje veselje do službe v ljudski šoli. (Veselje do kake službe 'dobi človek iz kaj različnih vzrokov; srečen tisti, kateremu s službo pride tudi razum.)

Tako na priliko je govoril pri 16. evangeljskem nemškem cerkvenem shodu semeniščini vodja Schneider iz Berolina; sploh je pa imenoval pomanjkanje učiteljev kar veliko nevarnost za nemško ljudsko življenje (deutsches Volksleben). Fiat applicatio.

Avstrija in Prusija.

(Zgodovinska primera.)

(Dalje.)

Konrad knez mazovski pokliče viteze livonske na pomoč zoper vedne napade Prusov. Ko so ti zmagani, išče Konrad l. 1226. pomoči pri nemških vitezi. Radi mu prihité na pomoč, da bi v Evropi to dobili, kar so ravno v Aziji zgubili. Herman Balk gre tedaj z 28 vitezi in z nekoliko četo vojakov nad Pruse. Prusi so se pa hrabro branili in so se bojevali za svojo samostalnost in vero svojih očetov. Pol stoletja je terpel boj, marsikateri pruski junak se je hrabro ponašal, kakor nek-daj Herman proti Rimljanom in Wittekind proti Frankom. Vitezom so pomagali v teh dolgih vojskah mnogi nemški knezi, in nekoliko nemških naselbin se je že napravilo v tem času na varnih krajih. — Potem ko je bilo nad polovico ljudstva ubitega, večjidel dežele pokončane, in ko je vitežki prednik zagotovil ljudomiljega ravnanja, podvergli so se sili. — In to pa je bilo deželi na blagor. Nemški naselniki so deželo obdelovali in mesta stavili. Povzdignila so se mesta: Thorn, Hulm, Dancig, Marienburg, Elbing, Kraljevce; po vsi deželi slišal se je nemški jezik, in jezik domačinov počasi odmira, vendar je še na Pruskem nad 90.000 Slovanov, Kašubov imenovanih.

V 14. stoletju je bila Prusija pod nemškimi vitezi dežela naj bolje vladana v Evropi in l. 1400. je segalo gospostvo nemškega reda od reke Odre do zaliva finskega.

V 15. stoletju je pojemala moč nemškega reda in l. 1466. so bili prisiljeni odstopiti Poljcem zahodno Prusijo in le vzhodna Prusija jim ostane pod verhovno vladno poljskih kraljev. L. 1511. postane redovni prednik (Grossmeister) Albert braniborski; ta gre na zahod pomoči iskat zoper Poljce, seznanj se z Lutrovo vero, domu prišed pristopi k Lutrovi veri, se oženi, in po nesrečni dolgi vladi umerje, zapustivši maloletnega sina Friderika Alberta; po njegovi smerti l. 1608. je podedoval deželo prusko Janez Sigmund braniborski, in tako so postali nemški volitveni knezi vojvodi pruski pod verhovno poljsko oblastjo.

Ob času 30letne vojske je vladal v volitveni pokrajini braniborski Jurij Albert in za njim nastopi Friderik Viljem, katerega zgodovina imenuje Velikega kneza (den grossen Kurfürsten). Ta je povzdignil potep-tano deželo, pridobil Pomorsko in postal samostalen vojvoda v izhodni pruski deželi. Zanimiva nas ta knez posebno za to, ker je on prav za prav podlago stavil pruski vojni (red in pokorščino v armadi je postavil na kerščansko podlago).

Za njim nastopi Friderik I., cesar Leopold I. mu podeli naslov kralja; sam za se ta naslov ni veliko pomagal, a kralj je pokazal svojim naslednikom pot, kakor da bi jim rekel: Naslov sem pridobil, skerbite drugi za dežele.

Friderik Viljem I. od l. 1713—1740. zapustil je svojemu sinu hrabro vojno 80.000 mož in polno blagajnico. In tako je dobil vse pripomočke za vojsko njegov sin Friderik II. Ko Karol VI. oči zatisne, je bil on prvi med vladarji, kateri je njegovi hčeri cesarici Mariji Tereziji vojsko napovedal. Naglo si osvoji večidel Šlezije; pa kakor hitro si deželo pervikrat prisvoji, toliko huje mu je predla v 2. vojski od leta 1744—1745. in v 3., katero po navadi imenujemo sedemletno vojsko od 1756—1763. Ta vojska je neznansko povzdignila ponos pruski, kajti mala Prusija se je ubranila skoraj polovici Evrope, in poslednjič ko cesarico Marijo Terezijo zavezniki zapusté, je sprevidel, da ji ni mogoče Prusijo vžugati. — Prusija je ostala nezmagana, tako je hotla previdnost božja, in Friderik sam brezveren bogatajec ni terpel v svoji okolici bogotajcev. Pri prvi delitvi poljske deržave je dobil Friderik, tudi zahodno Prusijo na obalih reke Visle, po kateri je tako željno hrepenel. Po tri sto letih je ta nekdanj Nemcem podložna dežela zopet prišla pod nemško vladno, in se je v kratkem močno povzdignila. Tekmetstvo med Prusijo in Avstrijo se je v tistih časih začelo, in je le v francoskih vojskah prenehalo za kratek čas. V teh vojskah je pruska deržava še

skoraj huje terpela nego Avstrija. — A krepko se je l. 1813. na noge postavila; cesarja avstrijski in ruski in pruski kralj so stopili v prijateljsko zvezo proti posilniku Napoleonu, in dokler so ti živeli, vladal je lep mir in prijaznost med njimi, in v Evropi je kraljeval lepi mir, in Prusija je v tem času velikansko napredovala. Ali od l. 1848. se je tudi to do dobrega premenilo, in l. 1849. ni bilo veliko do tega, da bi se ne bile spoprijele Avstrija in Prusija; poslednja je sicer odjenjala, a zavidnost ni minula in l. 1859. je mogel naš cesar Franc Jožef Lombardijo zgubiti, ker Nemčija, katero je Prusija preoblada, se ni ganila Avstriji v pomoč. Tudi pozneje je Pruska zavidnost vso poboganje v Nemčiji prestrigla. V vojski zoper Dansko ste bile sicer obe nemški vele-vlasti enih misli, a ravno iz te vojske je pognal kal prihodnje nemške vojske l. 1866. Bizmark hoté spodriniti Avstrijo iz Nemčije je napravil z Napoleonom neko čudno mešetarijo, vsled katere je dobil prosto roko zoper Avstrijo, a prekanjen ni bil Bizmark, timveč Napoleon, Avstriji na jugu je zbudil Prus sovražnika Laha. — Avstrija je bila potisnjena iz Laškega in iz Nemškega in odsihmal so nemško-liberalci v Avstriji začeli škilati proti Berlinu. Velikanske zmage zedinjene Nemčije proti francoski državi l. 1870. in 1871. so nam še vsem živo v spominu; zmago Hohenzollerjev nad Habsburžane so praznovali lansko poletje v Berlinu; Avstrija pa ne sme več priti do miru in pokoja v domači hiši, zato da imajo nekateri zmirom vzrok ozirati se na novo nemško moč, na zedinjeno Nemčijo, katero pokriva pruska pi'ke'hauba. (Dalje prih.)

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

48. Skoraj ravno tako opisuje Metelkota dvě leti pozneje dr. V. Klun v „Oesterr. Revue“ 1864, kjer govori o Metelčici in njeni osnovi, o čerkarski pravdi, o njegovem značaju, n. pr.: „*Das Vermitteln ist ein undankbares Geschäft. Der Vermittler verdirbt es häufig mit beiden streitenden Parteien. So erging es auch dem Metelko. Seine Neuerung rief einen mächtigen Sturm hervor, den berüchtigten ABC-Krieg, welcher auf die schonungsloseste Weise geführt wurde. Der Hauptgegner des Metelko war der geistreiche, stylistisch gewandte, sarkastisch einschneidende Čop. Metelko's friedliebende, in seiner Gelehrtenstube ruhig arbeitende, etwas schwerfällige Natur konnte nicht so schlagfertig und gewandt auftreten; er vermied so viel wie möglich öffentliche Erklärungen; — einige seiner Freunde gaben sich arge Blößen, für welche Metelko verantwortlich gemacht wurde; — Kopitar und Če-*